

un manlleu de la forma artificialment llatinitzada *bro-dium*. Fins avui s'ha mantingut robust només en italià, per bé que *breu* ho fou en francès antic i *brò* en la llengua dels trobadors, però avui només subsisteix allí el diminutiu *brouet*, i el substituït *bouillon* (prov. *boulhoun*, *-ioun*); tanmateix sembla que *brò* persisteix en alguns parlars gascons i que fins en provençal rodanès s'hi defensa una forma *broui* (TdF) potser resultant d'un compromís entre *bro* i derivats retrògrads de *bouïoun* i de *broet*.

DERIV.: *Brouada*; *brouer*; *brouós*. *Broet* (V. supra).

1 ¿Potser podríem pensar que *caldo* no és sols castellanisme sinó alhora mossarabisme? Reconeix que no m'explico gaire satisfactoriament el triomf tan total i primerenc d'un mot castellà en coses de cuina, on sempre hem estat nosaltres els més forts. Cert que és notable que JRoig i tots els balears hagin exclòs *caldo* si és mossàrab, però V. CALD. Potser ens haurem de recordar també que l'Estat madrileny no ha jugat mai net, ni s'ha entès de retrets d'intolerància, en qüestió d'universitats ni ensenyament: els practicants d'infermeria i de metge poden ser els qui aviat feren forat amb llur *caldo*, mentre les monges ens ficaven llurs *resos*. Espero que tingui èxit el Dfa. quan continua exigint *brou*; tanmateix... Hi ha remei? Potser ja no n'hi ha més que posar *caldo* com a mot dolent però tolerable. Cal resar però avui no creiem menys necessari fer que s'alimentin bé (de brou de gallina i de brou... de lectura) fins els més ignorants. — 2 També s'hi usà la forma avui portuguesa: «daban un *brodio* más claro que la luz, o tanto, que fácilmente se pudiera conocer un pequeño piojo en el suelo de la escudilla», *Guzmán de Alfarache*, CIC. v, 26.5.

BRU, 'moreno', del francisc *BRŪN id., cf. al. *braun*, angl. *brown*. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull; *Lleg. de la Bíblia de Sevilla*.

«Escarioth fo apellats / e er' infant asats gaylatts; / blancs e pics era l'infant forts / son cors e ls cabeyls avja roigs; / la un huyl fort negra avia / e l'altre cuaix *bru* lo tenia: / crey que qui à d'aquels senyals / no serà trop fi ne leyls» (*LleuresC* 221, v. 97); exs. de Llull i d'escriptors dels Ss. XIV i XV en els *DAG.* i *AlcM*; en el baix llatí de Catalunya ja el trobem en documentació des de 1077 («meo pullino bruno», i d'altres fins a 1185, en *Bast.-Bass.*, col. 298). Aplicat a teles sovint no queda clar si és adjectiu o està substantivat: sembla més aviat això en un doc. de Vic, de 1257 (C. Candi, *MiscHistCat.* II, 368, veg. *SAR-GIL*), més aviat allò en docs. ross. p. p. Alart (*bruns*, veg. *DAG.*), «drap de li, e *brus*, e draps de cadira stretz, se pug<u>en vendre ad alnes» a. 1306 (*RLR* VII, 55). «Ta muller, amar-la bé, encara que sie *bruna*, blanca o negra» predicava St. Vicent (I, 155.33).

AlcM: «És un mot que té ja poca vitalitat en la llengua parlada; allà on s'usa més és a Ribagorça»; també en el més Alt Pallars se sent, p. ex., que «los gats fè(r)s són *bruns*» (Estaon, 1934); «a Menorca només s'aplica a les bísties: *ase bru*, *somera bruna*; el caste-

llanisme *moreno* ha prevalgut damunt el català *bru*». Només és que aquesta última dita és d'aquells errors que aspiren, a força de repetir-lo tothom, a suplantar definitivament la veritat: *moreno* res no ha tingut mai de castellanisme, perquè és un mossarabisme propagat cap al Nord i a la fi generalitzat.

Per això s'explica que hagi prevalgut tant fins a la toponímia valenciana i en l'ús viu de les Balears; tanmateix els noms de lloc conserven *Rocabruna*, *Mont-brú*; a Santanyí *Sa Cova Bruna* és un mer sementer (de Son Damús). I quan érem petits ens ensenyaven a fer sardana cantant «la lluna, la *bruna*, / vestida de dol: / son pare la crida, / sa mare la vol», en aquelles nits en què enyorem les hores «quando nei plenilunii sereni Trivïa ride tra le ninfe eterne». 1 *Bru* fou, doncs, d'aquells germanismes que les teixidores germàniques dels legionaris introduïren en el llatí vulgar central: francisc BRŪN > fr. i oc. *brun*, it. *bruno*; tal com *blanc*, *blau*, *gris*, *jalb*, *roano*, i potser fr. *jaune* (cf. la meua conferència d'«Els Marges», 1979).

DERIV.: *Brunejar* [Ruyra]. + *Brunejat* és una malaltia de la vinya (Eduard Fontserè). *Brunella* teixit mall. (*DAG.*); «allí es troben també la violeta, la *brunella* d'apinyada flor, i una gran diversitat d'Orquídees», Carreras Candi, *Sant Hilari*, p. 96. + *ella* (tela) «les donzelles; / d'or e pell són los patins, / e llurs calces, de *brunelles*, / e llurs vestidures belles / són de diverses colors» (Turmeda, *Cobles Div. Mall.*, 111). *Brunenc* (que suggereix Cahner, no m'és conegut sinó com a nom propi del trobador occità *Uc Brunenc*, 2 potser nom de poble de les Boques del Roine). *Brunet* (bolet) «*Tricholoma terreum*» (*AlcM*) són «esponjosos i blanquinosos» (Siurana de Prades, 1935); però en diuen *bruneta*, no sols en el Matarranya (*AlcM*) sinó així mateix en el Pallars (Tavascan, Estaon i Esterrí de Cardós, 1934); d'altra banda *bruneta* com a nom de teixit [doc. vigatà de 1242, CCandi, *Misc-HistCat.* II, 369; amb moltes cites medievals en *AlcM*, i estenen-se fins al murcià i el cast. ant., *Aranceles santand.* del S. XIII, ACastro, *RFE* VIII, 28]; *brumeter* 'el qui en fa' [-*ater*, *Spill*, v. 2985] i + *brumeteria* (fabricació de —, doc. val. de 1322, *DBal.*). *Brunor*.

Embrunar; *embrunir* (eiv. *embrunidet* 'a entrada de fosc': «torcí p'es camí de Jesús i s'aturà davant s'església, ja *embrunidet*», Castelló, *Rond. Eiviss.*, 10; «*embrunyit*: entre dos luces, anochecido», PzCabr.; cf. fr. à *la brune*).

1 Quan no hi ha clar de lluna — l'astre entre núvols o en les seves fases baixes — la lírica popular consola el poble menut amb una al·lusió, vaga i a mitges dites, als astres majors que li governen l'òrbita (pare i mare, sol i terra?). Però la quitxalla ja no concilia l'adjectiu *bru*, i diem *la pruna* — i no sé si molts dels qui ens educaven o criaven, també. — 2 Probablement del Roergue, c. 1190, Jeanroy, *Po. Lyr. Troub.* I, 433.

BRUC, 'Erica arborea', forma germana de l'oc. *bruc* i d'un fr. ant. *brui*, que aviat fou substituït pel seu derivat *bruyère*; provinent del gallo-llatí *brūcus*, que